THE STATUTE OF THE POSSESSIVE PRONOUN IN ROMANIAN LANGUAGE

Ștefan Găitănaru
Prof., PhD, University of Pitești

Abstract: The Statute of the Possessive Pronoun in Romanian Language. Since two references are involved in the expressions like al meu (mine), these expressions have different interpretations in terms of dissociation / non-dissociation of the group. The present study analyzes and hierarchizes the arguments, drawing a conclusion based on the language facts, according to current grammatical norms.

Keywords: reference, substitute, collocation, cohesion, dissociation

1. Lucrările recente, ce se instituie ca normative în gramatica limbii române, oferă două soluții interpretative diferite asupra pronumelui posesiv, ambele fiind restrictive și invalidante, referitor la statutul funcțional al clasei: încadrarea fie la pronumele personal, fie la adjectiv.

Aceste teorii sunt noi în aparență, întrucât reiau, aproximativ cu aceleași argumente, teorii formulate cu circa o jumătate de secol înainte (cf. teoria despre adjectiv: Pottier, 1958, pp. 35-37; teoria despre genitiv: Manoliu Manea, 1968, pp. 48-64).

1.1. Astfel, GALR, 2008, desființează în teorie clasa posesivelor, considerând că toate formele acestuia sunt forme de genitiv ale pronumelui personal (în limba română, ca și în limba latină unde se foloseau într-un număr foarte restrîns de contexte semantic determinate, nu există forme de genitiv pentru pronumele deictice, de persoanele I și a II-a, singular și plural).

Nu se ia însă o decizie clară, chiar dacă argumentația anterioară era insistentă: „**Dacă** se acordă prioritate acestor argumente, posesivul **poate fi interpretat** (sublinierea noastră, Șt.G.) ca formă de genitiv a pronumelui personal” (p. 237).

Aceasta este însă o simplă teorie, pe care autoarea însăși o abandonase încă de la pagina 196, când la descrierea flexiunii pronominale, la formele de genitiv pentru *eu, tu, noi, voi,* nu fuseseră trecute. Se înțelege că argumentele formulate de Maria Manoliu Manea în 1968, sub titlul *Există pronume posesive în limba română,* reluate cu multă insistență, nu fuseseră suficient de convingătoare, din moment ce nu li se dăduse șansa de a se impune.

Maria Manoliu Manea arătase că „Dacă întotdeauna pronumele posesiv poate fi înlocuit prin substantiv în genitiv (... p. 55) în limba română contemporană pronumele posesive se comportă - din punctul de vedere al distribuției și al funcției morfemelor componente – ca forme accentuate de genitiv ale pronumelor personale” (Ibidem, p. 64), deoarece „Nu există niciun context în care să poată apărea pronumele posesiv și din care să fie excluse pronumele personale accentuate în genitiv și nici invers” (Ibidem, p. 62).

Este invocat și criteriul semantic și se ajunge la aceeași concluzie: „ Considerarea pronumelor personale posesive ca o parte de vorbire distinctă de cea a pronumelor personale nu se justifică nici din punct de vedere semantic” (Ibidem).

Există însă un impediment decisiv în validarea acestei teorii: problema acordului. În limba latină, posesivul, și ca pronume și ca adjectiv pronominal se acorda întotdeauna cu referentul posedat în gen, număr și caz, fie prin substituție (pronume posesiv: *Caesar* ***nostros*** *appellat= Caesar îi cheamă* ***pe ai noștri***), fie prin determinare (adjectiv pronominal posesiv: *Caesar* ***milites nostros*** *appellat= Caesar îi cheamă* ***pe soldații noștri***). Deosebirea era că în

BDD-V4533 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:58:30 UTC)

latină existau forme diferite şi în funcţie de caz, lucru care în română s-a pierdut, pentru că româna realizează marcajul cauzal numai la centrul de grup (cu excepţia adjectivelor demonstrative), nu şi în postpunere (ca în declinarea atomistică din latină).

Această trăsătură de pronume determinativ s-a păstrat în română, ceea ce încadrează pronumele posesiv în subclasa personalelor determinative (cf. Găitănaru, 2008, pp. 50-51), alături de pronumele de întărire. Dar pronumele personal (cu formele lui de politeţe) şi cel reflexiv fac parte din subclasa personalelor nedeterminative (nu există **adjectiv pronominal personal* sau **adjectiv pronominal reflexiv*). În schimb, există *adjectiv pronominal posesiv* şi existenţa acordului nu este afirmată de vreo teorie, ci probată de faptele de limbă: *băiatul/fata/băieţii/fetele – meu/mea/mei/mele*... Acordul le-ar încadra, în contextele respective, la adjectivele pronominale, dar se arată că „Acordul în gen, număr şi caz cu substantivul regent nu este un indiciu suficient, pentru a putea permite încadrarea posesivelor la adjective" (Manoliu Manea, 1968, p. 55). Este suficient. Chiar dacă, aşa cum se arată, există contexte în care *meu, tău, său*... se acordă şi cu *al , a, ai, ale* şi cu articolul din structura prepoziţiilor cu genitivul, tot de acord este vorba. Or, acord nu se întâmplă prin determinare în niciun context al pronumelor personale.

În gramatica normativă se insistă pe reorganizarea clasei, invocându-se restructurarea elementelor în procesul de evoluţie al latinei la română: „... adjectivul posesiv latinesc a fost recategorizat în limba română ca pronume personal în genitiv, completând lacunele lexicale din sistemul pronumelui personal" (GALR, I, 2008, p. 237). Lacunele respective existau şi în latină, de unde le-am moştenit, numai că în latină, într-un context ca *frater meus*, *meus* era adjectiv (=*fratele meu*, nu *fratelealui meu*).

Cât despre acord, dacă se ignoră faptele de limbă, se poate afirma orice: „acordul nu mai are rol de marcare a coeziunii sintactice în cadrul grupului nominal, ci a dobândit rol semantico-referenţial de punere în relaţie a posesorului cu obiectul posedat din cadrul grupului posesiv" (Ibidem).

1.2. Teoria despre valoarea adjectivală a fost reluată în GBLR, 2016, în capitolul despre *Adjectivul pronominal posesiv*, în care, spre deosebire de GALR (în ciuda demonstraţiei despre genitivul pronumelui personal, aceasta rămăsese la interpretarea tradiţională ca pronume şi adjectiv pronominal posesiv) se conchide că „în privinţa statutului lexemului posesiv (...) vom interpreta acest lexem ca o specie pronominală distinctă, care nu are decât valoare adjectivală (asemenea pronominalului de întărire...) (GBLR, 2016, p. 121).

Aşa cum s-a văzut, Maria Manoliu Manea nu fusese de acord cu încadrarea lor la adjective minimalizând acordul în gen, număr şi caz. În schimb, se arătase, „morfemele posesivului care se combină cu morfemul de persoană se schimbă şi în funcţie de *al* şi de prepoziţia regentă" (Manoliu Manea, 1968, p. 55). Acest lucru se arătase şi în lucrarea recentă când, pentru a se demonstra caracterul hibrid, se împărţise posesibul în două: lexemul, (radicalul) exprima persoana şi numărul posesorului; flectivul (desinenţele) era acordat mecanic cu obiectul posedat. Într-un singur context, din şase, se întâmplă acordul posesorului cu expresia obiectului posedat: *ei***(m., pl.)** → *băiatul nostru* (m., sg.); *pixul nostru* (n.,sg.); *fata noastră* (f., sg.); *băieţii noştri***(m., pl.)**; *pixurile noastre* (n.,pl.); *fetele noastre* (f., pl.).

Pe lângă acest obstacol, considerat important în neconsiderarea posesivului ca adjectiv, Manoliu Manea invocase şi faptul că, spre deosebire de substantivele în genitiv, care pot înlocui toate formele de posesiv, există contexte în care posesivul nu poate înlocui un adjectiv şi invers. Se dau două exemple: *Aleargă frumos* - **Aleargă meu* (exemplul este greşit, pentru că, în

BDD-V4533 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:58:30 UTC)

expresia citată, *frumos* nu este adjectiv, ci adverb); *contra mea - *contra frumos*, de unde se deduce că, cel puțin în acest context, *meu* nu este adjectiv. În mod similar: *al meu - *al frumos.*

Acesta este, se pare, argumentul care a determinat ca GBLR să considere că atunci când urmează unei prepoziții sau locuțiuni prepoziționale cu genitivul, secvențele *meu, mea, mei, mele...* sunt pronume personale la genitiv. Se dau ca exemple: *contra mea, dedesubtul său* (nu **contra a mea, *dedesubtul al meu*). Exemplele sunt greșite, deoarece în *contra a mea*, prepoziția *contra* are în structură articolul, ca și *dedesubtul*, nemaifiind permisă folosirea mărcii *a*, respectiv *al.*

Explicațiile sunt în consecință: „Aceste contexte sunt încă un exemplu al interferenței posesiv-genitiv; forma posesivă substituie un locutor / alocutor recuperabil contextual și funcționează ca pronume personal în genitiv, pentru că sensul posesiv, (de a trimite la un posesor) dispare în aceste contexte" (GBLR, 2016, p. 126). În realitate, posesorul este recuperat din context tocmai prin prezența articolului (*Eu – în fața mea/dedesubtul meu; Tu – în fața ta/dedesubtul tău* etc...) ceea ce obligă la acordul cu articolul, care, oricum, este formal: *contr**a mea**; dedesubt**ul** me**u**...*

Deși în toate contextele, posesivul poate fi înlocuit cu un pronume personal/substantiv în genitiv se consideră că „Acest argument (distribuțional) nu este suficient însă de a considera că adjectivul posesiv în ansamblu este o formă de genitiv a pronumelui personal (nu se pot trece cu vederea trăsăturile de acord cu regentul, caracteristici tipic adjectivale ale posesivului, și diferențele distribuționale dintre grupul nominal în genitiv și adjectivul pronominal posesiv") (Ibidem, p. 126).

Trăsăturile de acord cu regentul trebuie însă considerate în același fel și în contextele *contra mea, în fața ta; dedesubtul tău, în spatele tău* etc.

Pe de altă parte, diferențele distribuționale dintre nominalul în genitiv și adjectivul pronominal posesiv sunt acestea: numele (substantiv, pronume, numeral) în genitiv poate sta în toate contextele în care apare un posesiv. Adjectivul, în schimb, poate să înlocuiască un posesiv în toate contextele caracterizate prin postpunere, mai puțin în două dintre ele: *contra mea - *contra frumoasă; al meu -*al frumos.* GBLR le tratează însă diferit: în *dedesubtul meu* consideră că *meu* este pronume personal în genitiv, iar în *al meu*, adjectiv pronominal posesiv, chiar dacă, în ambele situații, se poate constata existența acordului și imposibilitatea substituției cu un adjectiv.

2. Gramaticalizarea prin adiacență. Gramaticienii nu s-au întrebat până acum de ce posesivul *meu, tău, său...* cere lângă el articolul hotărât (=adiacență). Deși s-a afirmat că posesivul apare în adiacența articolului hotărât („posesivul este adiacent unui nominal articulat hotărât"- GBLR, 2008, p. 234), nu s-a observat, atunci când apare după *al*, dacă nu cumva este implicat tot articolul hotărât.

După cum s-a arătat, în limba latină se făcea deosebirea între pronumele posesiv (când apărea singur) și adjectivul pronominal posesiv, când determina un substantiv. Conform GALR, situația se întâlnește și în română: *Copilul meu citește – Al meu citește.* S-a constatat, de asemenea, că „În cadrul relației de posesie, obiect posedat – posesor, posesivul este al doilea termen" (Ibidem, p. 232) Aceasta este situația prototipică, cealaltă, cu antepunerea, se întâlnește „în construcții poetice, învechite" (Ibidem).

În limba latină, secvențele *meus, tuus, suus...*fie că erau în antepunere, fie în postpunere, primeau de fiecare dată desinențe de gen, număr și caz. Un pronume ca *meus* se declina astfel: N = *meus,* G = *mei,* D = *meo,* Ac = *meum,* Abl = *meo,* V = *meus/mi.*

BDD-V4533 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:58:30 UTC)

În limba română, dispărând declinarea atomistică (marcarea desinențelor, inclusiv a celei cazuale, la ambele componente ale sintagmei; cf. în limba actuală, la demonstrative: *elevului acestuia*; în limba veche*: Fecioarei Mariei*), posesivul trebuia să-şi refacă desinențele cazuale, în special cele de genitiv şi dativ care nu intrau în omonimie cu nominativul. S-a recurs la articol, deoarece acesta, evoluat din pronume, şi-a păstrat flexiunea. Implicarea articolului în exprimarea opozițiilor cazuale este evidentă chiar pentru limba română actuală: formele de genitiv-dativ pentru substantivul *băiat*, de exemplu, implică, indispensabil, articolul: *unui băiat/ băiatului.*

Anumite încercări de forme specifice au existat şi pentru pronumele posesiv: *alui meu, alei mele, alor mei/mele:* „În limba actuală, structurile cu *al,* la genitiv-dativ singular nu sunt folosite (deşi sunt înregistrate forme arhaice şi populare (*alui, alei*)" (cf. GALR, 2008, p. 235). Aceste forme au intrat în desuetudine, deoarece cazul a trecut prin postpunere la substantiv, iar posesivul l-a preluat prin acord: *Cartea alui meu copil – Cartea copilului meu.*

Adiacența articolului hotărât era necesară, deoarece articolul reprezenta marcajul cazual, alături de cel de gen şi număr, chiar dacă, până la urmă, prin dispariția declinării atomistice, s-a dovedit inutilă, formal rămânând marcate numai genul şi numărul.

Dar nu în toate contextele articolul hotărât se află în imediata vecinătate cu posesivul. Pentru a realiza aceasta, limba a recurs la anumite elemente-suport:

- adjective: *frumosul băiat al meu – frumosul meu băiat*;
- prepoziția latinească *ad: ad +illum=**al,** ad+illa=**a**, ad+ ilii=**ai**, ad+illae =**ale***(cf. Dimitrescu, 1978, p. 237);
- adverbe: *inainte + a= înaintea; dedesubt + l= dedesubtul*...;
- locuțiuni adverbiale: *în față +a = în fața; în jur +l =în jurul; în spate+ le= în spatele*...

În toate aceste secvențe se observă prezența articolului hotărât, cu care posesivul se acordă, putând fi revendicat statutul adjectival.

Că, atunci când se află după prepoziții sau locuțiuni prepoziționale cu genitivul, posesivul, datorită acordului, nu este în genitiv se poate observa în urma unei demonstrații prin acord. Astfel, în expresia *în fața mea* posesivul *mea* (se îndeplineşte condiția de adiacență a articolului hotărât) se acordă cu articolul, dar, prin el şi cu substantivul din structura internă a locuțiunii prepoziționale, care, având prepoziția *în*, este în acuzativ. În situația prepoziției cu genitivul, care nu are un substantiv în structura internă, posesivul se acordă cu articolul, care îndeplineşte rolul de marcator al valorilor de gen, număr şi caz. Faptele de limbă probează, cum s-a văzut, acest lucru: *înainte**a mea** – împrejur**ul meu***.

3. Statutul prepoziției articulate *al, a, ai, ale*. Cercetarea gramaticală actuală pare să nu mai respecte opoziția pronume – adjectiv pronominal din latină: *Nostros appellamus* (pronume posesiv) – *Nostros amicos appellamus* (adjectiv pronominal posesiv); *Pe ai noştri îi chemăm – Pe prietenii noştri îi chemăm.* Aceasta constă în a nu-l mai considera pe *al meu* ca pronume posesiv, ci în a-l disocia în pronume semiindependent *al* şi adjectivul pronominal posesiv *meu,* eventual, acesta din urmă, cu funcție de atribut pe lângă *al.*

Gramatica normativă ne întâmpină tot cu o indecizie în ceea ce priveşte statutul lui *al.* Astfel, după e se analizează tipurile de contexte în care apare şi trăsăturile acestora, se concluzionează: „Dacă se acordă prioritate diferențelor de comportament semantico-referențial în cele două ocurențe, von distinge două unități lexicale omonime: al_1 – formant în structura posesivului (...); al_2 – pronume demonstrativ semiindependent" (GALR, 2008, p. 235). Pentru toate contextele însă, „Dacă se acordă prioritate asemănărilor de comportament relațional şi semantico-referențial dintre cele două ocurențe, vom inventaria un singur element *al* (...) va fi

BDD-V4533 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:58:30 UTC)

interpretat, în toate ocurenţele, morfem suplimentar de marcare a relaţiei de posesie" (Ibidem, p. 236). Este un morfem al posesorului, pe care nu-l referenţiază (are cu el doar o relaţie anaforică/cataforică, impusă de principiul economiei limbii), indicând, ca marcă, numai sensurile gramaticale de gen, număr şi caz. Nereferenţializarea este demonstrată de faptul că nu poate apărea niciodată singur, ci numai însoţit de G/Pos: *El citeşte, Acesta citeşte, *Al citeşte*.

Dacă este interpretat ca morfem înseamnă că nu poate primi funcţie sintactică, respectându-se statutul de formant. Dar, la subcapitolul *Pronumelesemiindependente*, gramatica normativă îl inventariază ca atare, atât în precedenţa unui posesiv, cît şi a unui genitiv: *Al meu e vechi, al Ioanei e nou.*

Problema nu rezidă în a-l considera într-un fel sau altul (morfem posesiv sau pronume semiindependent), ci a-i atribui sau nu, în raport cu proprietăţile sale, funcţie sintactică.

După cum s-a arătat, el nu poate apărea singur, ci doar însoţit de G.Pos, deoarece nu are semantism propriu (GALR, 2008, p. 246: „este lipsit de semantică proprie"). Înseamnă că el nu funcţionează singur şi, în consecinţă, nu poate primi funcţie proprie (se respectă astfel principiul corespondenţei dintre funcţiile sintactice şi funcţiile referenţiale). În GBLR, 2016 se consideră că „fiecare element al grupării, are independenţă referenţială (...) conferindu-le independenţă în segmentarea sintactică" (p. 127). Dar independenţă referenţială nu poate avea un element care este lipsit de semantică proprie şi care niciodată nu poate apărea singur în enunţ, decât împreună cu altă componentă cu care este în relaţia de posesie.

În realitate, pronumele posesiv este un pronume sintagmatic (sintagma este unitatea sintactică relaţională, ce exprimă o relaţie între două elemente), care funcţionează ca grup. Caracterul unitar este dat: de reducţia semantismului posesorului şi de faptul că mărcile gramaticale ale obiectului posedat sunt cele care se impun asupra întregului grup, în contradicţie, de cele mai multe ori, cu cele ale posesorului, aşa cum s-a văzut: *Ei* (**m, pl**) – *cartea noastră* – ***a noastră*** (**f., sg.**)...

Analiza împreună se aplică nu numai în cazul prepoziţiei *ad* ca element-suport al articolului, ci şi în cazul prepoziţiilor cu genitivul.

În realitate, morfemul posesiv poate fi, prin convenţie gramaticală, denumit chiar pronume semiindependent, cu excepţiile semnalate: *Al meu băiat, O carte a mea; Această carte a mea; Harnicii copii ai mei, Fetele frumoase ale mele; Al vecinului băiat; O carte a mamei etc.* În aceste secvenţe se consideră că *al, a, ai, ale* sunt mărci posesiv- genitivale, adică morfeme posesive, afuncţionale, întrucât nu mai pot exprima obiectul posedat, existent deja în enunţ.

Problema se poate tranşa în analiză. Astfel, ***Al meu*** *citeşte* - *al meu* = Subiect simplu: „al" (pron sind, m, sg, N); „meu" (adj. pos., acordat în gnc, cu „al"); ***Al vecinului*** *citeşte – al vecinului* = Subiect simplu: „al" (pron.sind, m,sg,N); „vecinului" (substantiv, simplu, comun, m, sg, G, det.hot. „lui").

În acest fel se face şi segmentarea propusă de GBLR, 2016, p. 410: [$_{GNPron}$***Ai*** [***nostri***]$_{Pos}$]$_{S}$ *au câştigat*.

4. Concluzii. Pronumele posesiv este un pronume sintagmatic care exprimă relaţia de posesie. Caracterul unitar este dat de faptul că exprimă o singură relaţie între două elemente (obiect posedat şi posesor) care s-au contopit într-un grup prin anumite modificări pe care le-a suferit fiecare: posesorul a impus, indiferent de context, adiacenţa cu un articol hotărât, ataşat direct sau prin analogie obiectului posedat; obiectul posedat, în schimb, a impus mărcile de gen, număr şi caz posesorului, indiferent de persoana, genul şi numărul acestuia. Substitutul obiectului posedat (*al, a, ai, ale*) a fost denumit în diferite feluri: articol posesiv sau genitival, articol anaforic, pronume semiindependent. Este în esenţă un morfem posesiv, deoarece nu

BDD-V4533 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:58:30 UTC)

exprimă decât sensurile gramaticale de gen, număr și caz, fiind lipsit de semantism propriu. Statutul anaforic/cataforic de substitut îi conferă calitatea de a participa la funcția sintactică pe care nu o poate îndeplini niciodată singur, deoarece nu poate apărea niciodată singur în enunț.

BIBLIOGRAPHY

Dimitrescu, Fl. (Coordonator), *Istoria limbii române*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.

GALR, I, - V.Guțu Romalo (Coordonator), *Gramatica limbii române,I, Cuvântul*, București, Editura Academiei Române, 2008.

Găitănaru, Șt., *Probleme de gramatică*, Pitești, Editura Universității din Pitești, 2008.

GBLR - G. Pană Dindelegan (Coordonator), Gramatica de bază a limbii române, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2016.

Manoliu Manea, M., *Sistematica substitutelor în româna contemporană standard*, București, Editura Academiei Române, 1968.

Pottier, B., *Introduction à l'étude de la philologie hispanique*, Paris –Bordeaux, 1958.

BDD-V4533 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:58:30 UTC)